

El dia que va acabar la il·lustració

Aquestes eleccions confirmen com n'és, de brillant, Karl Rove, com a estrateg polític. Va calcular que, si apareixia tot el vot religiós conservador, seria decisiu. L'èxit del pla no sols es fa palès en les eleccions presidencials, sinó també en els onze estats que han votat en contra dels matrimonis homosexuals. Rove ha captat el missatge que li oferien les enquestes: que hi ha més americans que creuen en la Mare de Déu que no en la teoria de l'evolució.

Sembla una revenja de Bryan pel judici de l'any 1925. Aquell any, William Jennings Bryan va qüestionar la teoria de l'evolució, i fou desacreditat públicament. Aquesta decisió judicial va fer apartar molts evangelistes de la política, decebuts pel triamament que havia rebut Bryan. Van tornar, però, a plantejar davant dels tribunals tota mena de qüestions (la pregària a les escoles, l'avortament, la protecció de la bandera i, ara, el casament entre homosexuals). Karl Rove va pensar que, si George W. Bush donava suport a una esmena constitucional que prohibira el matrimoni entre homosexuals, segurament tota aquella gent li faria costat.

Els resultats de la setmana passada em recorden la visita que, no fa gaire, va fer el dalai lama a Chicago. Vaig ser un dels elegits per fer-li preguntes el dia que va anar al Field Museum. Va venir a veure'ns, als periodistes, abans que començara l'acte, i ens va demanar que li férem preguntes compromeses, perquè estava massa acostumat que li feren només lloances i que el tractaren amb una deferença excessiva.

Només se'm va acudir preguntar-li: "Si poguéreu tornar al vostre país, què faríeu per canviar-lo?". Va contestar que separaria l'Església i l'estat, perquè li agradava l'exemple americà. Després li vaig preguntar si era possible una societat pluralista sense la il·lustració. "Ah, aquest és el problema", em digué. Ens féu l'efecte que envejava l'herència il·lustrada d'Amèrica.

La pregunta, així doncs, és la següent: un poble que creu amb més fervor en la

Mare de Déu que en l'evolució pot rebre el qualificatiu de nació il·lustrada?

Amèrica, la primera democràcia real de la història, va ser un producte dels valors il·lustrats (la intel·ligència crítica, la tolerància, el respecte per tot el que es demostra per mitjà de proves, i l'interès per la ciència). Malgrat que els fundadors diferien en molts aspectes, compartien aquests valors, allò que, aleshores, es considerava la modernitat.

S'adreçaven a un "món sincer", segons van escriure a la Declaració d'Independència, "partint del respecte per les opinions de la humanitat". El respecte per les proves empíriques ja no escau, si tenim en compte que les enquestes d'abans de les eleccions mostraven un 75% dels seguidors de Bush convençuts que l'Iraq era soci d'Al-Qaida o que estava involucrat directament en els atacs de l'11-S.

Els estats laics de la moderna Europa no entenen el fonamentalisme de l'electorat americà. No és el que estaven acostumats a veure, del comportament dels americans en el passat. De fet, ara per ara ens assemblem més als nostres enemics putatius que no a aquelles nacions europees.

"Els estats laics de la moderna Europa no entenen el fonamentalisme de l'electorat americà. No és el que estaven acostumats a veure, del passat americà"

On trobem, si no, aquest zel fonamentalista, aquesta ira contra el laïcisme, aquesta intolerància religiosa, i aquest temor i odi envers la modernitat? No els trobem a França, ni al Regne Unit, ni a Alemanya, Itàlia o Espanya. Els trobem al món islàmic, a Al-Qaida i als sunnites de Saddam Hussein. Els americans no es creuen que la resta del món els veu com uns elements perillosos, tossuts i impermeables a les crides de la comunitat internacional. El món té por de la *jihad*, vinga d'on vingui.

Es diu sovint que els enemics tendeixen a assemblar-se. Torturem els torturadors, diem que el nostre Déu és millor que el seu (això ho va dir un general americà, i Bush encara no l'ha contradit).

L'any 2000 Bush va prometre que lideraria un país humil, que el faria més unit, i no més dividit, i que, amb ell, els conservadors serien compassius. Aquesta vegada no li calien totes aquelles promeses. L'han reelegit precisament perquè divideix i perquè ha oposat la part més roja dels estats rojos contra els blaus, i ha dividit el país en dos. En això, està molt lluny de Ronald Reagan, que gaudia d'un tarannà amistós i ecumènicament pietós. S'adreçava a les audiències laiques, d'ací i de fora, amb un respecte real.

Dimecres, dia 3, Bush, en el discurs de la victòria, va dir que "arribaria a la nació sencera", incloent-hi els que havien votat John Kerry. No sabem si volia ser més conciliador de veritat, però les actuacions en què basa la victòria no li fan costat, en aquest sentit. Ha de fer-ho realitat amb fets, per exemple, quan arribi el moment de nomenar jutges.

Els fanàtics morals, en aquesta legislatura, faran més d'un ensurt, fins i tot als republicans no fonamentalistes. Totes les *jihads* fan por. No és massa d'hora per començar a enyorar la il·lustració.

Garry Wills és professor adjunt d'Història a la Northwestern University i premi Pulitzer 1992, i ha escrit 'San Agustín'
© The New York Times - EL TEMPS
Traducció: Maite Insa